

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yıl : 2017

Sayı : 39

ISSN : 1300-9206

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

ERZURUM - 2017

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ATATURK UNIVERSITY
DIRECTORATE OF FINE ARTS INSTITUTE

YIL/YEAR: 2017

SAYI/ISSUE: 39

ISSN: 1300-9206

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
JOURNAL OF THE FINE ARTS INSTITUTE
GSED-39

“Bilimsel Hakemli Bir Dergidir”

- Yılda İki Sayı Olmak Üzere Ağustos ve Aralık Aylarında Yayımlanır -

ERZURUM - 2017

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ATATURK UNIVERSITY JOURNAL OF THE FINE ARTS INSTITUTE

Sayı/Issue 39 - 2017

Yayımlayan / Published

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü
Ataturk University Directorate Of Fine Arts Institute
ISSN: 1300-9206

Sahibi / Owner

Yönetim Kurulu Adına
Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Yayın Yönetmeni / Editor

Yrd. Doç. Dr. Koray ÇELENK

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Mustafa BULAT
Prof. Dr. Yasemin YAROL
Prof. Dr. Ayşe Pınar ARAS
Doç. Dr. Yunus BERKLİ
Doç. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU
Yrd. Doç. Önder YAĞMUR
Yrd. Doç. Zafer LEHİMLER

Dizgi / Typesetting

Yrd. Doç. Dr. Koray ÇELENK

İngilizce Editörü / Foreign Language Editor

Dr. Deniz ARAS

Teknik Redaksiyon / Technical Reducation

Yrd. Doç. Dr. Koray ÇELENK

Yazı İşleri / Editorial Secretary

Nejla YİĞİT

Yazışma Adresi / Correspondence

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü 25240
ERZURUM Tel: 0 442 231 14 70
e-mail: gsem@atauni.edu.tr

Baskı/Press

Zafer Medya
Yenikapı Caddesi, Kadioğlu Sokak
Yakutiye/ERZURUM
0442 234 22 85

Akademik Araştırmalar İndeksi
Acarindex.com

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Sistemi (ULAKBİM), Academia Social Science Index (ASOS) ve Acar Index tarafından indekslenmektedir.

Makalelerin Bilim ve Dil Sorumluluğu Yazarlara Aittir.

Dergi Hakem Kurulu

Prof. Dr. Abdülkadir YILMAZ	(Bayburt Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet Şinasi İŞLER	(Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Alev Kuru	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Aydın UĞURLU	(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Prof. Dr. Aytekin ALBUZ	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilal SEZER	(Uşak Üniversitesi)
Prof. Dr. Cengiz ŞENGÜL	(Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Hagigat MUHARREMOVA	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Cihat CAN	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa BULAT	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Naci İSPİR	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Oğuz ADANIR	(Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Özer KANBUROĞLU	(Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Salih AKKAŞ	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Seval YAVUZ	(Mustafa Kemal Üniversitesi)
Prof. Dr. Zahide İMER	(Gazi Üniversitesi)
Prof. F. Gonca İLBEYİ DEMİR	(Anadolu Üniversitesi)
Prof. M. Reşat BAŞAR	(İstanbul Aydın Üniversitesi)
Prof. Mehmet KAVUKCU	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Mümtaz DEMİRKALP	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Mümtaz SAĞLAM	(Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Namık Kemal SARIKAVAK	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Ö. Faruk TAŞKALE	(Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Sadık ÖZÇELİK	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Şeyda ÇILDEN	(Gazi Üniversitesi)
Doç. Ardan ERGÜVEN	(Marmara Üniversitesi)
Doç. Ceren BULUT YUMRUKAYA	(Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Attila DÖL	(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Doç. Dr. Bahadır GÜCÜYETER	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış DEMİRCİ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış KARAELEMA	(Gazi Üniversitesi)
Doç. Dr. Fikret HAŞİMOV	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. H. Tahsin SÜMBÜLLÜ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Oğuz DİLMAÇ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Ü. Sevim ŞEN	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Yakup GÖKDAŞ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Yunus BERKLİ	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet FEYZİ	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ali Korkut ULUDAĞ	(Atatürk Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Aydın ZOR	(Akdeniz Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin AYDEMİR	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Emrah LEHİMLER	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Emriye KAZAZ	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Gökâlpar PARASIZ	(Balıkesir Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Koray ÇELENK	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Muhammet Lütfü KINDİĞILI	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Tamer TEMEL	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Yavuz ŞEN	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. M. Ferruh HAŞILOĞLU	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Önder YAĞMUR	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Zafer LEHİMLER	(Atatürk Üniversitesi)

GSED-39. Sayı Hakemleri

Prof. Dr. Abdülkadir YILMAZ	(Bayburt Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilal SEZER	(Uşak Üniversitesi)
Prof. Mehmet KAVUKCU	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Attila DÖL	(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış DEMİRCİ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış KARAELEMA	(Gazi Üniversitesi)
Doç. Dr. H. Tahsin SÜMBÜLLÜ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Oğuz DİLMAÇ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Ü. Sevim ŞEN	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. A. Korkut ULUDAĞ	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Aydın ZOR	(Akdeniz Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin AYDEMİR	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Emrah LEHİMLER	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Emriye KAZAZ	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Gökâlpar PARASIZ	(Balıkesir Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Koray ÇELENK	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Tamer TEMEL	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Yavuz ŞEN	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. M. Ferruh HAŞILOĞLU	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Önder YAĞMUR	(Atatürk Üniversitesi)
Yrd. Doç. Zafer LEHİMLER	(Atatürk Üniversitesi)

Atatürk Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi Yayın İlkeleri

Journal of the Fine Arts Institute the Principal of the Publication

1995 den beri ISSN 1300-9206 Süreli yayınlar numarası ile yılda iki kez yayınlanmakta olan Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, ulusal hakemli ve bilimsel içerikli resmi yayın organıdır. Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizce olup, sosyal bilimlerin farklı alanlarında yapılmış bilimsel nitelikli araştırma yazıları yayınlanır.

Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi'ne gönderilen yazıların inceleme ve değerlendirmeye alınabilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

1. Gönderilen yazılar daha önce herhangi bir şekilde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere herhangi bir yayın organına gönderilmemiş orijinal makale olmalıdır.
2. Editörler Kurulu Yazım Kurallarına uymayan yazıları yayınlamak, düzeltmek üzere yazarına geri göndermek ve biçimce düzenlemek yetkisine sahiptir.
3. Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar teknik değerlendirme aşamasına geçtikten sonra Yayın Kurulu'nun uygun gördüğü en az iki hakem tarafından değerlendirilir ve yayınlanması uygun görülürse dergide basılır.
4. Yayın için gönderilmiş çalışmaların gecikme veya diğer bir nedenle dergiden çekmek isteyenlerin bir yazı ile başvurmaları gerekmektedir.
5. Dergiye gönderilen yazılara telif hakkı ödenmez.
6. Yazıların, Türk Dili Kurumu "Yeni Yazım Kılavuzu" ile Türkçe yazım kurallarına uygun olması gerekmektedir.
7. Yazılar, sadece makalenin adı, yazarın akademik unvanı, görevi, bağlı olduğu kuruluşu, e-posta ve telefon numaralarını belirten bir dış kapak sayfası eklenerek 3 kopya çıktı ve CD kaydıyla birlikte enstitümüz adresine teslim edilmelidir. (Resim grafik ve benzerlerinin ayrı bir dosya halinde ve JPG formatında kaydedilmesi gereklidir.)

Makale Yazım Düzeni

Dergimize gönderilecek yazıların aşağıdaki şekil özelliklerini taşıması yayın birliği açısından zorunludur.

1. Yazar(lar)ın adı ve soyadı, unvanı, çalıştığı kurum ve e-posta adresi belirtilmelidir.
2. Makaleler 10-12 kelimeyi geçmeyen ana başlık, 200 kelimeyi geçmeyen Özet, 3-10 kelime arasında anahtar kelimeler yazılmalıdır. Türkçe başlığın tümü büyük harflerle, İngilizce başlığın ise sadece ilk harfleri büyük yazılmalıdır.
3. Makale başlığı ve yazar ismi, özet, anahtar kelimeler, makalenin İngilizce başlığı, abstract, keywords, makale metni, kaynakça, ekler sırası ile yazılmalıdır.
4. Yazı Microsoft Word yazılım programı ile Times New Roman 11 punto, ile 1.15 satır aralıklı, metin ebadı 16 x 24 cm. ölçülerinde 20 sayfayı geçmeyecek şekilde tek sütun halinde hazırlanarak teslim edilmelidir. Dipnotlar 10 punto ile tek satır aralığıyla yazılmalıdır.
5. Şekil ve Tablolar her biri ayrı bir sayfada ve sayfa sırası takip edilmek suretiyle verilmelidir. Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.
6. Yararlanılan kaynaklar, eğer varsa notlardan sonra ayrı bir sayfada “Kaynakça” başlığı altında verilmelidir. Kaynakça göstermek zorunludur. Makale yazım kurallarının ayrıntıları için bakınız.

<http://www.atauni.edu.tr/#!sayfa=makale-yazim-kurallari>

İÇİNDEKİLER

A. Aylin CAN - Tuncay ARAS

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN İLKÖĞRETİM MÜZİK DERSİNDE
KULLANIMINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

The Evaluation of Teacher's Point of Views About The Practice of Information
Technologies in Primary Education Music Class

(9-30)

Barış DEMİRCİ - Gökalp PARASIZ - Ozan GÜLÜM
ÇALGI EĞİTİMCİLERİNİN DERS İÇİ UYGULAMALARA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

(Mevcut Durum ve Olması Gereken Durum)

Views of Instrument Teachers on Classroom Practices

(Present Situation and Future Prospects)

(31-49)

Ebru GÜLER

DIŞAVURUMCU RESİM SANATINDA YABANCILAŞMA OLGUSU

Alienation in Expressionist Painting

(50-68)

Mustafa Kemal SÜMBÜLLÜ - Koray ÇELENK

ERZURUM ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ MÜZİK
BÖLÜMÜNÜN MESLEKİ MÜZİK EĞİTİMİNE VE ÖĞRENCİLERİN
MESLEKİ KAZANIMLARINA KATKILARI

The Contributions of Erzurum Anatolian Fine Arts High School Music
Department to the Professional Music Education and Students'

Professional Outcomes

(69-93)

Şeyda ERASLAN TAŞPINAR

GÖRSELLERLE KURULAN İLİŞKİ: TARİHSEL VE
EĞİTİMSEL YAKLAŞIM

The Relationships with Visualization: Historical and Educational Approach

(94-115)

H. Esra Oskay-Malicki

GÜNÜMÜZ SANATINDA TARİHİN YENİDEN CANLANDIRILMASI:
JEREMY DELLER VE ORGREAVE ÇATIŞMASI ÖRNEĞİ

The Revival of The History in Today's Art: Jeremy Deller and

“The Battle of Orgreave”

(116-130)

Fatma Zehra ÇAKICI - Hasan YILMAZ - Emriye KAZAZ

NENEHATUN MİLLİ PARKINDA GELENEKSEL ERZURUM KÜLTÜR VE
SANAT SOKAĞI TASARIM PROJESİ VE UYGULAMA SÜRECİ

The Design Project of Traditional Erzurum Culture and Art Street and Execution
Process in Nenehatun National Park

(131-151)

Sıtkı AKARSU

ORTAOKUL (5-8) MÜZİK ÖĞRETİMİ PROGRAMI KAZANIMLARININ
BLOOM TAKSONOMİSİ ÇERÇEVESİNDE YAPILANDIRMACI
YAKLAŞIM İLKELERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

The Evaluation of the Outcomes of the Secondary School Music Teaching
Program (5-8) within the Bloom Taxonomy according to the Principles of
Constructivism Approach

(152-170)

Yakup GÖKDAŞ

POSTMODERN SANAT BAĞLAMINDA İLETİŞİMSİZLİK ve “ÇÖP EV”

Lack of Communication and “Garbage House” Within the Context of
Postmodern Art

(171-181)

Mehmet Yiğit ERSOYDAN - Mine GÖL

TEKE YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜ İÇİNDE YER ALAN

ÖZGÜN İCRA TÜRLERİ

The Authentic Performance Styles in The Music Culture of Teke Region

(182-197)

Mine ARTU MUTLUGÜN

WOLF VOSTELL'İN “SUN IN YOUR HEAD” ADLI ÇALIŞMASINA
YANSIYAN KÜBİST, FÜTÜRİST VE KÜBOFÜTÜRİST ETKİLER

The Cubic, Futurist and Cubofuturist Effects in Wolf Vostell's

“Sun In Your Head”

(198-213)

TEKE YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜ İÇİNDE YER ALAN ÖZGÜN İCRA TÜRLERİ

Mehmet Yiğit ERSOYDAN¹

Mine GÖL²

Özet

Evrensel kültürün bir parçası olan Türk halk kültürü, kökeni itibariyle “bozkır” kültürüdür. Değişen koşullar ve kısıtlı imkânlar, Türklerin boylar/aşiretler halinde yer değiştirmelerini zorunlu kılmış ve bozkır kültürünü geliştirmiştir. Her kültürde olduğu gibi konar-göçer Türkmen/Yörük kültüründe de sanatsal değer üretme oldukça yaygındır. Toplumsal değişimi sağlayan iç ve dış kültürel kaynakların varlığına rağmen Türkmenler sanatsal değerlerini her zaman yaşatmışlar, pek çok alanda olduğu gibi müzik kültürü alanında da ürünler vermişlerdir. Bu sayede, kendi özgün kültürel sistemlerini oluşturmuşlar ve bu kültür sistemine bağlı alt-kültür sistemlerinin oluşmasını, gelişmesini yayılarak birbirlerini etkiler hale gelmesini sağlamışlardır. Anadolu Türkmen/Yörük Kültürü’nü oluşturan alt-kültür sistemlerinden biri de Teke Yöresi Kültür Sistemi’dir. Teke yöresi kültür sistemi; müzik, oyun, yeme-içme, giyim-kuşam vb. kültürel bileşenlerden oluşur. Bu bileşenlerden biri olan Teke Yöresi Müzik Kültürü; teke yöresine özgü çalma-söyleme biçimleri ile diğer alt-kültürlere ait müzik bileşenlerinden ayrılır. Bu araştırmada, betimsel modele bağlı kalınarak çalışılmıştır. Teke Yöresi Müzik Kültürü içinde yaşayan özgün icra türleri olan; *gurbet havaları*, *teke zortlamaları* (zortlatmaları), *kabaardıç* (gabardıç), *dimıdan* ve *boğaz havaları* (hada), durum çalışması yöntemi ile; özgün müziksel yapılarına göre incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: İcra, Kültür, Müzik, Özgün, Türkmen/Yörük, Teke Yöresi

¹ Yrd. Doç., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, myersoydan@mehmetakif.edu.tr

² Öğr. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, minegol@mehmetakif.edu.tr

The Authentic Performance Styles in The Music Culture of Teke Region

Abstract

Turkish folk culture is a part of the universal culture. This culture is the origin of steppe culture. Changing conditions and limited opportunities have forced the displacement of the Turks into the tribes and have caused to develop the cult of steppe. In the Turkman/Yoruks culture, producing artistic value is common as it is in every culture. Despite the existence of internal and external cultural resources that provide social change, the Turkmen/Yoruk have always keep alive their artistic values and they have also produced products in the field of music culture as well as many other areas. They have created their own unique cultural system and have made it possible for subculture systems connected to this cultural system and contributed to their development. These subcultures have begun to influence each other. One of the subcultural systems which constitutes Anatolian Turkman/Yoruk Culture is the Cultural System of Teke Region. Teke Region's Culture System is composed of some cultural components such as music, folklore, food and beverage and local/folkloric dresses. Teke Region's Music Culture which is among one of those components differs from the other subcultural music components in terms of its peculiar rendering. In this study, gurbet havaları, teke zortlamaları (zortlatmaları), kabaardıç (gabardıç), dımıdan and boğaz havaları (hada) which are the authentic performance styles existing in Teke Region Music Culture are analyzed in original musical characteristics.

Key Words: Performance, Culture, Music, Authenticity, Turkman/Yoruk, Teke Region

1. Giriş

Toplumların gelişim süreçleri karmaşık bir bütünün parçalarıdır. Ait oldukları toplumlar için maddi-manevi değer ifade eden bu kavramlar aynı zamanda birer kültür ögesidirler ve bir araya gelerek toplumsal kültürleri oluştururlar. Kültürü meydana getiren öğelerin soyut ve karmaşık yapısı, kavramın tanımlanmasını zorlaştırır. Kroeber ve Kluckhohn (1952), kültür antolojisi üzerine yaptıkları çalışmalarında, kültür ve kavramlarının 164 farklı tanımını derlemişlerdir. Farklı disiplinlerde kullanım alanları bulunan kültür sözcüğü, karşıladığı anlamlar bakımından incelendiğinde, “bazen bir uygarlık, bazen belirli bir toplumun kendisi, bazen sosyal bir süreç ve bazen de insan veya topluma dayalı bir kuram ifade etmektedir” (akt. Güvenç, 2010: 119). Bu bağlamda Taylor (1871: 1), kültür ve uygarlık kavramlarını eş anlamlı kabul ederek; “kültür ya da uygarlık, bir toplu-

mun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” biçiminde tanımlamıştır.

Kültür belirli bir toplumda, o toplumu meydana getiren bireyler tarafından kabul gören ve paylaşılan çeşitli davranış örüntülerini yansıtır. Maddi-manevi değer ifade eden bu davranış örüntüleri dıştan içe ya da içten dışa doğru yayılma (diffusion) gösterir. Güvenç’e (2010) göre yayılma süreci, “kültürleme (enculturation), kültürlenme (culturation) ve kültürleşme (acculturation) kavramları ile ifade edilen karmaşık süreçlerle birlikte, kültürel değişme ya da kültür değişmesi (cultural change) biçiminde ifade edilen sonucu meydana getirmektedir” (s.122).

Bu bağlamda kültürel değerler, ait oldukları topluluklar içinde sıkışıp kalmazlar. Coğrafi şartların etkisi, insan unsuru ve toplumda ortak değere dönüşme gibi değişkenlere bağlı olarak, merkezden çevreye doğru yayılırlar. Böylece, “bireyleri birbirine bağlayan karşılıklı ilişkiler sistemi olarak kültür, belirli bir topluma ait olmaktan çıkıp evrensel bir boyut kazanır” (Giddens, 2000: 197).

Ulusal kültürün yani milli kültürün ise farklı bir karakteristik yapısı vardır. Türk halk kültürü, kökeni itibariyle “bozkır” kültürüdür (Kafesoğlu, 1982: 214). İlk yerleşim yerleri Altay-Ural bölgesi kabul edilen Ön-Türkler, “coğrafi koşulların olumsuz etkisi, kuraklık, kalabalık nüfus ve otlakların darlığı nedeniyle batıya doğru yönelmek durumunda kalmışlardır” (Kafesoğlu, 1982: 55). Yaşanan bu göç hareketleri, *coğrafya ve iklimin kültür üzerindeki etkisi* bağlamında, Orta Asya’dan ayrılmaya başlayan Türklerin düşünme biçimlerine, norm ve değerlerine, inanç sistemlerine, sanatsal etkinliklerine ve ritüellerine yön vermiştir³. Değişen koşullar ve ihtiyaçların karşılanamaz hale gelmesi, Türklerin boylar/aşiretler⁴ halinde yer değiştirmelerini zorunlu kılmış ve bozkır kültürünü geliştirmiştir.

Türklerin Orta Asya bozkırlarından göç ederek Anadolu’ya girişleri X-XI. yy’dır (Roux, 2004: 31). Anadolu’da kazanılan Malazgirt Zaferi (1071), göç hareketlerini hızlandırmıştır. Bu sayede, Oğuz Türkleri başta olmak üzere birçok Türkmen Boyu Anadolu’ya akın etmiş ve bu bölgeyi yurt edinmişlerdir (İnalçık, 2003:101; Türkay, 2001:43; Eröz, 1991:19). Anadolu’ya gelen Türkmen Boyları, ya kendiliğinden bir bölgeye yerleşmiş ya da uygulanan politikalar gereği bilinçli olarak belirli bölgelere yerleştirilmeye çalışılmıştır. Selçuklu ve Osmanlı dönem-

³ Bkz. İbn Haldun, *Mukaddime*, s. 213-256.

⁴ Osmanlı arşiv belgeleri kayıt altına alınırken çeşitli nedenlerle boy-aşiret-oymak gibi tanımlamalar, farklı yerlerde aynı anlamda kullanılmışlardır. (bkz. Cevdet Türkay, Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, s. 17).

lerinde uygulanan bu zorunlu yerleştirme (iskân) politikalarının nedeni, “fethedilen yerleri Türkleştirme geleneğini sürdürmektir” (Karaca, 2002: 62). Osmanlı Devleti’nde idari sistem, eyaletler ve eyaletlere bağlı sancaklar şeklindedir (İnalçık, 2003: 43). Devletin sınırlarının genişlemesiyle eyaletler zamanla çoğalmış ve buna bağlı olarak sancak sayıları da artmıştır.

Bazı Türkmen Boyları arazinin yapısı, siyasi ve stratejik konum gibi değişkenlere bağlı olarak, belirli bölgelere özellikle yerleştirilmişlerdir. Söz konusu bu yerleştirmeler, kaynağını Türk Halk Kültürü’nden alan farklı alt-kültürlerin (kültür bölgelerinin) oluşmasını sağlamıştır (Güvenç, 2010: 162). Bozkır kültürünü yaşayan konar-göçer Türkmen/Yörük⁵ toplulukları için de, benzer biçimde “yerleşik düzene geçirme politikaları uygulanmış ancak, kısmen başarı sağlanmıştır” (Roux, 2004: 57). Bu amaçla vergi ve tapu sistemi ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır⁶.

Hamid Oğulları, Teke Oğulları ve Menteşe Oğulları, iskân politikası uygulanan Türkmen Boylarından (Köprülü, 1999:36; Halaçoğlu, 1997:41; Uzunçarşılı, 1988:55). Bu üç Türkmen Boyu’nun kendi isimleriyle kurdukları beyliklerin siyasi sınırlarına bakıldığında komşu oldukları görülmektedir. Bugün için Akdeniz Bölgesi’nin kuzey kesiminin doğu-batı istikameti içinde kalan bölge Hamid Sancağı; Akdeniz Bölgesi’nin orta-batı kesimi içinde kalan bölge Teke Sancağı; ve Ege Bölgesi’nin güneyinde Muğla-Milas’a kadar olan bölge, Menteşe Sancağı’dır. Bu bölgede yaşayan Türkmenlerin, uygulanan iskân politikaları sonucu kısmen de olsa yerleşik hayata geçmeleri, Orta Asya’dan getirdikleri ortak kültürleri olan bozkır kültürü’ne ait alışkanlıklarını ihtiyaçlarına bağlı olarak değiştirmiş, ancak yok etmemiştir. Sancaklar arasında var olan isyan, savaş, ticaret ve evlenme gibi sosyolojik dinamiklerin yarattığı yayılma etkisi, “açık sistemler olarak, birbirlerine komşu kültürler arasındaki ilişki bağlamında” kültürel değerleri etkilemiş, zaman içerisinde birbirine benzeyen normlar ve değerlerin gelişmesine neden olmuştur (Emery, 1972: 61).

⁵ Z.V. Toğan, *Umumi Türk Tarihine Giriş* adlı eseri, s. 101-102’de “Türkmen” ve “Yörük” kelimelerinin, konar-göçer Türkmen Boylarını tanımlamada eş anlamlı kullanıldığını belirtir. (Ayrıca bkz. Z.Gökalp, *Türk medeniyeti Tarihi*, s. 12-13 ve M.Eröz, *Yörükler*, s. 22).

⁶ Osmanlı İmparatorluğu döneminde 17.11.1017 (1608) Tarihinde, *Yörük Maddesi* adıyla kanunname çıkarılarak konar-göçer Türkmen/Yörük'lere vergi ve tapu usullerinde ayrıcalık sağlanmıştır.(bkz. C.Türkay, *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, s. 698-699).

Şekil 1: Anadolu Beylikleri ve Sınırları

Anadolu Beyliklerinin siyasi sınırları şekilde görülmektedir. Birbirlerine komşu olan Hamitoğulları, Tekeoğulları ve Menteşeoğulları Sancakları, bugünkü “Teke Yöresi” Bölgesinin sınırlarını oluşturmaktadır. Hamid, Teke ve Menteşe Sancakları’nın siyasi sınırları içerisinde gelişen, kökeni konar-göçer/Türkmen bozkır kültürü olan bu sosyo-kültürel sistemin adı Teke Yöresi Kültürü’dür. Teke Yöresi Kültür Sistemi’nin yaşam alanı günümüzde oldukça genişlemiştir. Sınırları, Akdeniz Bölgesi referans alınarak, Güney sınırı; Antalya İli ve İlçelerinin tamamını, Kuzey sınırı Burdur-Isparta İlleri ve İlçeleri ile, Afyon’a bağlı Dinar ve Sandıklı İlçelerini içine alan, Batı sınırı; Ege Bölgesi’nde Muğla’ya bağlı Bodrum-Milas İlçeleri hariç Uşak ilçelerine kadar sokulan ve Doğu sınırı; Mersin (İç-el)’e bağlı Silifke, Mut ve Erdemli İlçelerine kadar uzanan bir etki alanına sahiptir. Ancak, “herhangi bir sosyo-kültürel sistemin coğrafi sınırlarını kesin çizgilerle belirlemek mümkün değildir” (Güvenç, 2010: 133). Bu durumun nedeni, sosyo-kültürel sistemlerin yayılma (diffusion effect) özelliğidir. Teke Yöresi kültür sistemi de, her kültürel sistem gibi kendisini yaratan koşullardan bağımsız olarak, komşusu olan diğer açık sistemleri etkilemiş ve etki alanını genişletmiştir.

Her kültürde olduğu gibi konar-göçer Türkmen/Yörük kültüründe de sanatsal değer üretimi oldukça yaygındır. Göç sürecinde geçtikleri bölgelerdeki komşu yerleşik uygarlıkların kültürel biresimlerini de “kendi kültürleri içinde eriterek” kullanmışlardır (Kuban, 2010: 38). Toplumsal değişimi sağlayan bu iç ve dış kaynakların varlığına rağmen Türkmenler sanatsal değerlerini her zaman yaşatmışlardır. Orta Asya’dan günümüze, birbirinden farklı pek çok alanda sanatsal değer ortaya koymuşlar ve müzik kültürü alanında da ürünler vermişlerdir.

Türk müzik kültürü, süreç ve ürün yönüyle bütünsellik ifade eden, değişim ve dönüşüm geçirebilen bir kavramdır. Bu bağlamda, tarihsel süreç içerisinde toplumun müzik estetiği, müzik algıları ve müzik zevkleri çeşitli değişim ve

dönüşümler geçirmiştir. Türk müzik kültürünün geçirdiği değişim ve dönüşüm süreçleri, farklı yaklaşımlarla dönemlere - evrelere ayrılmıştır.⁷ Türk müzik kültürünün oluşum, gelişim, değişim ve dönüşüm süreçleri “yaklaşık beşbin yıldır yaşayan kültürel bir varlığı ve birikimi” meydana getirmiştir (Uçan, 2005: 14). Yazılı tarih kaynakları ve bulgular Hunlarla başlamaktadır. Eldeki bulgular ve yazılı en eski tarih kaynakları Hunlardan daha önceki dönem hakkında bilgi veremediğinden, Türk kültür tarihinin başlangıcı Mete Han ve Büyük Hun İmparatorluğu olarak kabul edilmektedir (Ögel, 2001: 61).

Türk müzik kültürü hakkındaki bilgiler de bu dönemden başlar. Türklerin Hunlar, Göktürkler ve Uygurlardan beri çeşitli ritüellerde müzik yaptıkları, kendi deyimleri ile “*kopuz* ya da *kobuz*” adını verdikleri saza benzeyen iki türlü çalgı aletini kullandıkları ve saz eşliğinde, saz şairleri tarafından destanlar, kahramanlık menkıbeleri, aşk türküleri ve acı tatlı hatıralara dair türküler çalıp söyledikleri bilinmektedir. (Kafesoğlu, 1982:102; Kaygısız, 2000:28; Ögel, 2001:211).

Ulaşılabilen en eski tarih kaynaklarına göre Hunlarla başladığı bilinen çalma-söyleme geleneği, Anadolu’da halen devam etmektedir. Toplum içinde gelişen sosyal olay ve durumların yarattığı sosyo-kültürel etkiler altında ortaya çıkan bu sanatsal ürünler, temelini Türk müzik kültüründen almakla birlikte, süreç içerisinde alt-kültür sentezlerine ayrılmış olarak yaşamaktadır. Teke Yöresi Müzik Kültürü’nün manevi öğeleri de bu gelişim, değişim ve dönüşüm sürecinde oluşmuş alt-kültür sentezlerinden biridir. Özgün sözel ve çalgısal yapıya sahip icra türlerinden oluşan Teke yöresi müzik kültürü, ezgi yönünden oldukça zengindir. Teke yöresine özgü gurbet havası, teke (zortlatma) zortlaması, kabaardıç, dımıdan ve boğaz havası (hada) gibi farklı biçem yapılarına sahip olan türküler ve oyun havaları, yöre sınırları içerisinde kalan bölgeler arasında ufak tefek değişikliklere uğratarak çalınıp söylenebilmektedir.

2. Amaç ve Yöntem

2.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Teke Yöresi kültür sistemi içinde yaşayan teke yöresi müzik kültürüne ait özgün icra türlerini, müziksel yapılarına göre betimleyerek alan yazına katkı sağlamaktır. Yapılan alan yazın incelemesinde, “Burdur ” ve “Teke Yöresi” ile ilgili düzenlenen çeşitli sempozyumlarda sunulmuş bildirilere; ve sırasıyla Yıldırım (2008), Ayyıldız (2013) ve Şimşek (2013) tarafından yapıl-

⁷ Türk müzik kültürü’nün değişim dönüşüm süreçleri, “genel kültürel evrim aşamaları”-“Türk kültürünün kendine özgü bütünsel oluşum/gelişim evreleri”-“ana uygarlık temeli” esas alınarak 3 farklı yaklaşımla dönemlere ayrılmıştır. (bkz. A. Uçan *Türk Müzik Kültürü* adlı eseri, s. 13-141).

miş olan lisansüstü tez çalışmalarına ulaşılmıştır. Bu çalışmalar, doğrudan araştırmaya konusu ile ilgili olmamakla birlikte, “Burdur İli” ve “Teke Yöresi Çalgıları ve Folkloru” ile ilgili konu alanlarını kapsamaktadır. Araştırmanın ana konusu olan “teke yöresi müzik kültürü içinde yer alan özgün icra türleri” bağlamında herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

2.2. Yöntem

Araştırmada betimsel modele bağlı olarak, nitel araştırmalarda kullanılan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmaları nicel veya nitel yaklaşımlarda kullanılabilen, “bir veya birkaç durumu kendi sınırları içinde bütüncül olarak ele almaya yarayan” araştırma yöntemleridir (Yıldırım vd., 2008: 70). Bu nedenle, Teke yöresi müzik kültürü’nü oluşturan özgün türleri müziksel özelliklerine göre incelenerek betimlenmiştir.

3. Tartışma ve Yorum

Coğrafi sınırlarımız içerisinde “Trakya Bölgesi-Balkanlara, Ege ve Güney Bölgelerimiz-Akdeniz Kültürüne, Doğu yaylaları-Kafkaslar ve Azerbaycan’a benzer özellikler gösterir” (Güvenç, 2010: 135). Her bölgesel sistem, Türk halk kültürü’nün bir parçası olmakla birlikte, Türk halk kültürünün maddi-manevi öğelerini oluşturan birer alt-kültür (bölgesel kültür) ögesidir. Alt-kültürler, “ulusal sınırlar içinde yaşayan farklı kültürel sentezlerdir” (İçli, 2009: 114). Bu alt-kültür sentezleri birleşerek anadolu kültürünü oluştururlar. Örneğin, müzik kültürü bağlamında Karadeniz Bölgesi’nde yol havası-karşılama-horon, İç Anadolu Bölgesi’nde bozlak, Doğu Anadolu Bölgesi’nde bar-halay ve hoyrat gibi türler anadolu müzik kültürünün birbirinden farklı manevi unsurlarıdır. Bu unsurlar birleşerek anadolu müzik kültürünü meydana getirirler. Elbetteki Rice Modeli⁸ bağlamında düşünüldüğünde de, aynı kaynaktan değişip dönüşerek yayılan kültürel sistemlerin tek bir örnek oluşturması, tarihsel süreklilik içerisinde savaş, ekonomi, politika ve din gibi yaşamsal sosyal yapı bileşenlerinden etkilenmeden tek ve bütünlüklü bir yapıda kalmaları beklenemez. Bu çalışmanın amacı etnomüzikolojik bağlamda her hangi bir modele bağlı kalarak inceleme yapmak olmadığı için, Anadolu’da yaşayan kültürel sistemlerden bir tanesi olan Teke Yöresi Kültür Sistemi yalnızca müzik kültürüne ait dinamikleri yönünden ele alınmıştır.

⁸ Rice’in etnomüzikoloji modelinde; müzik-kavram-davranış ilişkilerinin tarihsel yapı ile ilişkisi üzerinde durulmaktadır. (bkz. T. Rice, *Toward the Remodeling of Ethnomusicology*, 1987-10-01, v:31, Iss.3;p.469-488).

3.1. Teke Yöresi Kültür Sistemi

Teke yöresi kültürü, gelenek-görenekleri, müzikleri, oyunları ve inançları ile Anadolu'da yaşayan diğer alt-kültür sentezlerinden ayrılmaktadır. Bu özgün yapı nedeniyle, zaman içerisinde diğer bölgesel alt-kültürlerden farklı bir alt-kültür sentezi meydana gelmiştir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde teke yöresi kültür sistemini; teke yöresi sınırları içerisinde görülen, kökeni konar göçer/Türkmen bozkır kültürü olan, yöreye özgü yaşantıların oluşturduğu maddi-manevi değerler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Söz konusu sistem, Türkmen/Yörük kültürünün Anadolu'da yaşayan türleri arasında yer alan önemli unsurlardan bir tanesidir. Teke yöresi kültür sistemi düğün, müzik, oyun, halk oyunları, inanış, yas, söylence (mani-ninni vb.), yeme-içme, çalma-söyleme, giyim-kuşam, el sanatları v.b... kültürel unsurlardan oluşur.

3.2. Teke Yöresi Müzik Kültürü

Teke Yöresi sınırları içerisinde görülen, yöreye özgü çalma ve söyleme biçemlerine teke yöresi müzik kültürü denir. Ayrı ayrı özellikler gösteren özgün müzikal çalma ve söyleme biçemleri, bir araya gelerek Teke Yöresi Müzik Kültürü'nü meydana getirir. Teke yöresi müzik kültürü, kuşaktan kuşağa aktararak zamana yenik düşmemiş ve özgün yapısı korunabilmiş sistemlerden biridir. Bağlama ve yöreye özgü bir enstrüman olan "sipsi" icrası oldukça yaygındır. Bir kalem büyüklüğünde olan sipsi nefesli bir enstrümandır. Tek çalınabildiği gibi, iki sipsi yan yana bağlanarak aynı anda da çalınabilmektedir. Bağlama ve sipsi dışında, düğün-nişan-asker uğurlaması gibi ritüellerde davul ve zurna sıklıkla kullanılmaktadır. Günümüzde, teke yöresi kültür sistemi sınırları içerisinde kalan her noktada teke yöresi müziğini işitmek mümkündür. Köylerin tümünde davul-zurna çalınmakla birlikte, "Tefenni-Yeşilova-Çavdır-Dirmil ve Kozağaç dolaylarında üç telli cura icrası yaygındır" (Kayacan, 2005: 31). Yörenin müzik kültürünün yaşatılmasında, yöresel (mahalli) sanatçılar ve kaynak kişiler önemli pay sahipleridir. Teke Yöresi Müzik Kültürü'nün manevi öğelerini oluşturan belli başlı özgün icra türleri Gurbet Havaları, Teke Zortlamaları, Kabaardıç, Dımıdan ve Boğaz Havaları (hada) dır.

3.2.1. Gurbet havaları

Serbest zamanlı (ölçüsüz) uzun havalardır. Belirli bir ayak (dizi) ve ritim seyri içerisinde sipsi, cura ve kaval gibi sazların taksimi ile başlayan icra, sözlü kısımda yine aynı sazların yöreye özgü tekniklere göre çalınması ve genellikle karar ses üzerinde uzayan pedal ses (ostinato) ve belirli bir ritmin sürekli tekrar edilmesi ile bir tür dem eşliğinde devam eder. Sözlü icra sırasında tutan sesler

ve *glisando* (kaydırma) ve *ters glisando* (ters kaydırma) sıkça kullanılmaktadır. Genel olarak ayrılık, yiğitlik, sevdâ çekme, ölüm ve yas temaları işlenmektedir. Gurbet havalarının ardından sıklıkla 9/16 vuruşlu oyun havaları çalınır. Zaman zaman 5/8;7/8 ve 9/8 vuruşlu uygulamaları da işitilmektedir.

Şekil 2: Gurbet Havası Ezgi Örneği

Belirtilen örnekte, serbest zamanlı gurbet havası bittikten sonra 9/16'lık vuruş zamanına göre çalınıp söylenen bir oyun havası görülmektedir.

3.2.2. Teke zortlamaları

Teke yöresine özgü müzikli bir oyundur. Teke yöresi sınırları içerisinde kalan bölgede, özellikle Burdur, Isparta ve Antalya'da Türkmen/Yörük'ler tarafından sıklıkla çalınıp oynanır. Saz girişinin ardından bir uzun hava (gurbet) ile başlayan icra, oyun yeri geldiğinde 9/16'lık usule göre oldukça hareketli şekilde, darp zamanlarına uyum içinde oynanır. Bu yapıda 9/16'lık hareketli oyun oynama tarzı, yalnızca teke yöresinde görülen, konar-göçer Türkmen/Yörüklere özgü soylu bir oyun tarzıdır (Akyıldız, 2000: 32). Bu yönüyle diğer zeybek formlarında görülmeyen farklı bir yapıdadır ve isim olarak "Teke Zortlatması" denilmesinin nedenlerinden birisi de budur. Teke zortlaması adının kaynağı ile ilgili yörede pek çok söylence vardır. Halk arasında yayılan söylencelerden birine göre bu oyun, yörede yetiştirilen tekelerin hareketlerinin taklit edilmesiyle ortaya çıkmış bir oyundur. Yönetken, *derleme notları-1* kitabında, gerçek yörüklerin bu oyunu iyi oynadıklarını belirtmiştir (Yönetken, 1966: 123).

SAZ

SERBEST

GE KIN MA YA LA RI

DA BURDANGI DE LI M

DİR Mİ-L YAY LA SI NA DA GÖ FE Gİ DE LI

M VAY GE Lİ N

MOR DE- YE- NİH GİZ Gİ- Nİ MOR DE- YE- NİN
ON BES Gİ Z DAN E Yİ DİR O- N BE-Ş Gİ-Z DAN

GİZ Gİ- Nİ- DÖ NE- R DÖ NER Ü FU RÜR
E Yİ Dİ- R GE Lİ- N LE RİN GÜ ZE- Lİ

DÖ NE- R DÖ NER Ü FU RÜR (SAZ)
GE Lİ- N LE RİN GÜ ZE- Lİ

Şekil 3: Teke Zortlaması Ezgi Örneği

Örnekte teke zortlamasından bir kesit verilmiştir. Ezgi, 9/16'lık vuruşlu saz kısmı ile başlamaktadır. Söz bölümüne gelindiğinde serbest zamanlı gurbet havası seslendirilmektedir. Gurbet havası bitiminde tekrar 9/16'lık vuruşla saz eşliğinde oyun havasına bağlanan ezgi, icracının bitirmeyi uygun bulduğu yere kadar bu şekilde tekrarlanarak çalınır.

3.2.3. Kabaardıç (gabardıç)

Teke yöresine özgü, karakteristik olarak 2/4'lük usul kalıbı ile icra edilen, sözlü veya sözsüz, müzikli oyun havalarıdır. İcra şekil 2'de örneği gösterildiği gibi, genellikle orta hızda veya hafif yürük (60-72) metronomla, başlangıç sesinin k3'lü altından, yine başlangıç sesinin B2'li üstüne kadar olan aralıkta belirli bir müzikal motifin ard arda tekrar edilmesi esasına dayalıdır. Müzikal motif ard arda tekrar edilirken, icracının uygun gördüğü bir anda, başlangıç sesine göre T4'lü yukarda, yarım kararda kalınarak söze girilir. Ezgi kalıbı şekil 2'de gösterildiği gibi icra edilmekle birlikte, bu temaya bağlı kalınarak icracının icra sırasındaki tercihinine göre farklı nota ve seyir varyantları ile de çalınıp söylenebilmektedir.

Şekil 4: Kabaardıç Ezgi Örneği

Yörede genellikle düğün, kına gecesi, sünnet törenleri gibi eğlence zamanlarında çalınıp söylenen bir oyun havası türüdür. Bu törenler dışında, şenlikler ve yaren geceleri gibi yazın ve kışın düzenlenen toplu etkinliklerde de sıklıkla çalınıp oynanmaktadır. Günümüzde, yayla ve köyler kadar şehir merkezlerinde de yaygın şekilde icra edilmektedir.

3.2.4. Dımdan

Kadınların bir araya geldiklerinde delbek/tef/tepsi/leğen gibi vurulduğunda ses elde edilebilen cisimleri kullanarak çalıp oynadıkları oyunlar ve havaların genel adıdır. Yalnız ritim eşliğinde oynamak için icra edildiğinde *oyun*; çalıp-söylenme şeklinde icra edildiğinde *hava* denilen bu biçem yapısında genellikle 9/8 ve 9/16 vuruşlu usul kalıpları tercih edilmektedir. 9/8'lik usulle (2+2+2+3) icra edilen kalıbının özellikle 7. darbu kuvvetli çalınmaktadır. Yönetken (1966: 121), 1941-1952 yılları arasında katıldığı derleme gezilerinde dımdan havaları ile ilgili; leğen dövme denilen adetlerin yörede yaygın olduğuna, bu havalara “dımdan

havası” da denildiğine, yer yer leğen döven kadınların saz olmadığı için saz nağmelerini de ağızları ile yapabildiklerine, aynı anda farklı ritim kombinasyonlarını çalabildiklerine ve ritim duygularının çok yüksek olduğuna değinmektedir. Dımıdan havaları Teke Yöresi içerisinde farklı bölgelerde; ufak oyun, ince oyun, zenne oyunu, kırık oyun ya da kız havası, ufak hava, kız oynatma havası, ince hava ve kıvrak hava olarak adlandırılmaktadır.

3.2.5. Boğaz havaları (Hada)

Türkmen/Yörük Kültürü’ne özgü üslupta, “boğaz çalma” olarak ifade edilen biçem yapısıdır. İcra şekil 3’te gösterilen haliyle, parmağı sürekli olarak dışardan hançerenin üzerine bastırıp hareket ettirerek yapılabildiği gibi, ezgiyi seslendirirken belli yerlerde hançereye vurup çekme tekniği ile de uygulanabilmektedir. Genel olarak serbest zamanlı icra edilmekle birlikte, belirli bir kalıp üzerinde de seslendirme yapılabilmektedir.

Şekil 5: Temsili Boğaz Havası (hada) Örneği

Teke yöresi sınırları içerisinde kalan bölgede sıkça rastlanan boğaz çalma, Türkmen/Yörük Kültürü’nün yaşandığı diğer bölgelerde de görülebilen bir biçem yapısıdır. Usta çırak ilişkisi içerisinde öğrenilip - öğretilen bir süreç değildir. Boğaz çalma, hem erkek hem de kadınlar tarafından uygulanabilmektedir. Ancak, genellikle çobanlık yapan genç kız ve kadınlara özgü bir uygulamadır ve kişinin başkalarından görüp duyduklarını taklit etmesi yöntemi ile kendi kendisine öğrenip yaptığı şekilde gelişir (Ergun, 2004: 43). Boğaz çalmada çalınan ezgi veya çalma biçimi, aynı yörenin yakın köylerinde bile farklılık gösterebilmektedir. Örneğin yakın köylerin hayvan otlattıkları tepelerin isimlerine göre; bıdakkırığı boğazı, kerte boğazı, güzbaşı boğazı ya da kolanlı boğazı gibi isimler alabilmekte

ve yörede yaşayanlar tarafından, çalınan boğazın ezgi yapısından hangi köyün çobanının boğaz çaldığı ayırt edilebilmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuçlar

Teke yöresinin sınırları; Akdeniz Bölgesi referans alınarak, Güney sınırı; Antalya İli ve İlçelerinin tamamını, Kuzey sınırı Burdur-Isparta İlleri ve İlçeleri ile, Afyon'a bağlı Dinar ve Sandıklı İlçelerini içine alan, Batı sınırı; Ege Bölgesi'nde Muğla'ya bağlı Bodrum-Milas İlçeleri hariç Uşak içlerine kadar sokulan ve Doğu sınırı; Mersin (İç-el)'e bağlı Silifke, Mut ve Erdemli İlçelerine kadar uzanan bir etki alanına sahiptir. Bu bağlamda teke yöresi kültür sisteminin sınırları geniş bir alana yayılmaktadır.

Her bölgesel sistem Türk halk kültürü'nün bir parçası olmakla birlikte, Türk halk kültürünün maddi-manevi öğelerini oluşturan birer alt-kültür ögesidir. Alt-kültürler, ulusal sınırlar içinde yaşayan farklı kültürel sentezlerdir (İçli, 2009: 114). Bu bağlamda; Teke Yöresi Kültürü ve bu kültürü meydana getiren -Teke Yöresi Müzik Kültürü- gibi alt-kültürel unsurlar, Türk Halk Müziği Kültürü'nü meydana getiren bölgesel kültürlerdir.

Teke Yöresi Müzik Kültürü, kendine özgü karakteristik yapısı ile yörede halen yaşayan bir kültürdür. Birbirine benzer ezgiler, teke yöresi sınırları içinde kalan bölgenin farklı kesimlerinde küçük değişikliklere uğramış varyantlar şeklinde icra edilebilmektedir. Söz konusu icra türlerinden bazıları yöre içerisinde kalan çeşitli bölgelerde farklı isimlerle anılabilmekte ve uygulamada farklı şekillerde çalınıp-söylenmektedir. Bunun nedeni, teke yöresi kültür sistemine ait sınırların özellikle doğu-batı ekseninde oldukça geniş bir alana yayılmış olmasıdır.

Teke Yöresi Müzik Kültürü'nün başlıca icra türleri; Gurbet Havaları, Teke Zortlamaları, Kabaardıç, Dımıdan ve Boğaz Havaları'dır. Bu özgün türler ve icrası, diğer alt-kültür sistemlerinde görülmeyen, yalnızca teke yöresi müzik kültürüne özgü sanatsal ürünlerdir. Bu yönleri ile gurbet havaları, teke zortlamaları, kabaardıç, dımıdan ve boğaz havaları, teke yöresi müzik kültürünün bir parçası ve teke yöresi alt-kültür sisteminin manevi unsurlarıdır.

Teke yöresine özgü bu biçem yapılarını çalıp-söyleyen icracıların bir kısmı yaşları ilerlemiş olan kimselerdir. Özellikle "hada" gibi özgün icra türleri, genç kuşak tarafından pek fazla bilinmemekte, bilenler tarafından da aslını yaşatacak şekilde icra edilememektedir. Bu nedenle başta "hada" olmak üzere, teke yöresi müzik kültürüne ait özgün icra türlerinin sonraki nesillere aktarılamadan yok olma tehlikesi bulunmaktadır.

4.2. Öneriler

Teke Yöresi Müzik Kültürü'nün başlıca icra türleri; Gurbet Havaları, Teke Zortlamaları, Kabaardıç, Dımıdan ve Boğaz Havaları'dır. Bu türlerin bazıları teke yöresi kültür sistemine ait sınırların özellikle doğu-batı ekseninde oldukça geniş bir alana yayılmış olması nedeniyle, farklı varyantlar şeklinde icra edilebilmektedir. Bu bağlamdaki farklılıkların yöre genelinde yapılacak "derleme-arşivleme" çalışmaları ile kayıt altına alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Teke Yöresi Müzik Kültürü içinde yer alan özgün icra türleri olarak; gurbet havaları, teke zortlamaları, kabaardıç, dımıdan ve boğaz havaları'nın yaşatılması, Türk müzik kültürü ve bu kültürün gelecek kuşaklara kalacak olan "kültürel mirası" açısından oldukça önemlidir.

Türk müzik kültürü ve bağlı bulunan alt-kültürel sentezlerin, küresel ölçekte yayılmış olan "popüler kültür" baskısı altında kaybolmadan yaşamaya devam edebilmesi, kültürün sonraki nesillere aktarılabilmesi ile mümkün olacaktır. Kültürel değer ifade eden unsurlara sahip çıkılması son derece önemli bir husustur. Bu bağlamda, Türk müzik kültürü ve onun önemli bir parçasını oluşturan teke yöresi müzik kültürüne ait değerlerin yaşatılması ve aktarılması gerekir.

Teke yöresi müzik kültürü'nün yaşaması ve başlıca icra türlerinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için yapılacak festival, şenlik, kitaplaştırma, derleme, arşivleme vb. çalışmalar planlanmalı ve desteklenmelidir.

Başta Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı olmak üzere, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) radyo ve televizyonları, öncelikle teke yöresi sınırları içerisinde kalan bölgedeki üniversiteler, enstitüler, merkezi ve yerel yönetim birimleri, yapacakları ya da destekleyecekleri etkinlik-proje-radyo ve tv programları-yarışmalar ve festivaller ile sürece katkı sağlamalıdır.

Teke yöresi sınırları içinde yaşayan halkın, sahip oldukları kültürel değerlerin korunması, yaşatılması ve aktarılması bağlamında bilinçlendirilmeleri ve bir farkındalık yaratılması da önemli bir husustur. Bu çerçevede çalışmalar yapılmalıdır. Var olan etkinlik ve projelerin artırılması ve devam ettirilmesinin sağlanması da önemli bir noktadır.

Bunun yanında, teke yöresi Kültür sistemi yalnızca teke yöresi müzik kültürüne ait maddi-manevi değerlerden ibaret değildir. Teke yöresi kültür sistemini meydana getiren düğün, halk oyunları, inanış, yas, söylence (mani-ninni vb.), yeme-içme, çalma-söyleme, giyim-kuşam, el sanatları vb. tüm folklorik özellik taşıyan unsurlar için de aynı hassasiyetle yaklaşılması gerekir. Benzer konularda yürütülecek olan proje ve yapılacak akademik çalışmaların desteklenmesi de önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Emery, F. (1972). *Systems Thinking*. Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
- Ergun, L. (2004). *Yörüklerde Müzik ve Boğaz Çalma (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Eroz, M. (1991). *Yörükler*. Ankara: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul. Kırmızı Yayınları.
- Görgülü, G. (2014). *Türkler, Türkmenler, Yörükler (Kökleri, Göçleri, Gelenekleri, Örf ve Adetleri) Payallar Tarihi*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Halaçoğlu, Y. (1997). XVIII. yüzyılda Osmanlı imparatorluğu'nun iskan siyaseti ve aşiretlerin yerleştirilmesi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İçli, G. (2009). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İnalçık, H. (2003). *The Ottoman Empire Classical Age (1300-1600)*. (Çev.: Remzi Sezer). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karaca, B. (2002). XV. Ve XVI. yüzyıllarda Teke sancağı. Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1982). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kayacan, İ. (2005). *Burdur'un Saz ve Söz Ustaları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaygısız, M. (2000). *Türklerde Müzik*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Kroeber, A., Kluckhohn, C. (1952). *A Critical Review of Concepts and Definition*. Newyork: Random House.
- Köprülü, F. (1999). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kuban, D. (2010). *Batı'ya Göçün Sanatsal Evreleri (Anadolu'dan Önce Türklerin Sanat Ortaklıkları)*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ögel, B. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Roux, J., P. (2004). *Historie Des Turcs*. (Çev.: Ahmet Kazancıgil). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Türkay, C. (2001). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*. İstanbul: İşaret Yayınları.

Tylor, E. B. (1971). *Primitive Culture*. Londra: Cambridge University Press.

Uçan, A. (2005). *Türk Müzik Kültürü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Anadolu Beylikleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yönetken, H. B. (1966). *Derleme Notları*. İstanbul: Sun Yayınevi.